

Adaptarea cultural-lingvistică și experimentarea testului CAST

Radu Andrei,
Spitalul „Socola” Iași
Viorel Robu,
Universitatea „Petre Andrei” din Iași

The work presents the main results obtained in a study in that we have translated, adapted and experimented the Children Alcoholics Screening Test (CAST). The scores to this test may offer to the practitioner, in a short time, an image upon children's/teenagers' attitudes, feelings, perceptions and experiences related to the alcoholic behaviour of one or both parents. The test was applied to a number of 271 eight grade pupils, both girls (N = 131) and boys (N = 140). The results indicated a good internal consistency of the items as well as a good reliability by the split-half method. The factorial analysis showed four dimensions of the child's condition who lives with at least one alcoholic parent. The practical value of the CAST test depends on the possibility of being used, saving time, studying the incidence and the prevalence of children's cases, schooled in public educational institutions, who have major difficulties due to the problems that at least one of the parents has got with alcohol abuse.

I. Testul CAST. Scurtă prezentare

Testul CAST (*Children of Alcoholics Screening Test*) a fost elaborat și dezvoltat de J. W. Jones (1981, 1983, 1986). Este unul dintre cele mai utilizate *teste tip screening*, destinate identificării indivizilor care trăiesc cu cel puțin un părinte alcoolic (Hodgins, Maticka-Tyndale, El-Guebaly și West, 1993).

Testul cuprinde 30 de itemi dihotomici la care subiectul trebuie să răspundă cu DA/NU. Un copil care a răspuns pozitiv (DA) la cel puțin 6 itemi sau la mai mulți poate fi considerat caz cu cel puțin unul dintre părinți alcoolic. După Jones (1991), un scor total cuprins între 2 și 5 ar putea reprezenta un indiciu pentru faptul că mediul familial al subiectului respectiv a cunoscut cel puțin o problemă legată de consumul de alcool (apud Charland și Coté, 1996).

Dacă în prezent se folosesc pentru depistarea copiilor de alcoolici alte teste mai succinte, noi am preferat acest test cu 30 de întrebări care, prin caracterul lor explicit, pot oferi un cumul informațional de netăgăduit privitor la situația din familiile de alcoolici neabordabile direct. Gradul de dificultate lingvistică a itemilor este redus, astfel încât considerăm că acest testul poate fi completat de orice copil cu vârstă școlară corespunzătoare cel puțin clasei aV-a, normal alfabetizat și fără probleme de comprehensiune a textelor. Testul se poate administra atât individual, cât și colectiv. Timpul mediu cerut pentru completarea sa este cuprins între 5 și 10 minute pentru studenți, iar pentru copiii de vârstă școlară medie completarea sa nu poate lua mai mult de 20-30 de minute.

Dezvoltat inițial pentru scopuri clinice și de cercetare, testul a fost ulterior îmbogățit cu itemi care operaționalizează o arie largă de experiențe ale copiilor, în a căror familie există cel puțin un părinte alcoolic. Scorurile la CAST oferă o imagine asupra atitudinilor, sentimentelor, percepțiilor și experiențelor copiilor/adolescenților relaționate la comportamentul alcoolic al unuia sau al ambilor părinți (Lease și Yanico, 1995). Mai precis, este vorba despre stresul psihologic, expunerea la violența domestică a copiilor și percepția acestora asupra relației maritale discordante asociate alcoolismului

părinților, precum și de încercările de a controla comportamentul parental și de a scăpa de situația stresantă provocată de alcoolismul unuia sau al ambilor părinți (Hodgins, Maticka-Tyndale, El-Guebaly și West, 1993; Lease și Yanico, 1995).

Numeroase studii au examinat fidelitatea și validitatea acestui instrument considerat eficient în ceea ce privește identificarea cazurilor de copii cu cel puțin un părinte alcoolic. Astfel, pe eșantioane americane s-au obținut valori ridicate ale consistenței interne atât pentru adulți ale căror părinți au fost alcoolici (Jones, 1983), cât și pentru adolescenți (Jones, 1983; Dinning și Berk, 1989) și pacienți psihiatrici tratați în ambulatoriu pentru alcoolism (Staley și El-Guebaly, 1991) (apud Hodgins și Shimp, 1995). Robinson *et. al.* (1990) au găsit o fidelitate test-retest (la un interval de 2 săptămâni) de 0.76 pe un eșantion de studenți americani (idem). Clair și Genest (1992), aplicând de două ori testul (la un interval de 8 săptămâni) pe un eșantion de adolescenți americani au găsit o corelație de 0.88 între scoruri. În ceea ce privește consistența internă, adaptarea canadiană pentru limba franceză a stabilit un coeficient alfa-Cronbach standardizat de 0.95, iar prin aplicarea metodei înjumătățirii (split-half) s-a obținut un coeficient de coerență internă corectat cu formula Spearman-Brown de 0.96 (Charland și Côté, 1996).

II. Scopul acestei lucrări

În această lucrare, vom prezenta etapele parcurse și rezultatele pe care le-am obținut în cadrul unui studiu care a avut un pronunțat caracter metodologic și prin care am urmărit traducerea, adaptarea din punct de vedere lingvistic și cultural și experimentarea testului CAST pe un lot de elevi din mai multe școli. Studiul literaturii de specialitate de la noi a relevat absența totală a lucrărilor care să utilizeze acest instrument.

III. Traducerea itemilor. Echivalența lingvistică a formelor americană și română

Demersul de traducere și adaptare cultural-lingvistică a testului CAST s-a desfășurat în două faze:

1) într-o primă fază, doi traducători independenți, experți în limba și literatura americană (cadre didactice la *Catedra de limba și literatura americană*, din cadrul *Facultății de Litere*, Universitatea „Al. I. Cuza”) au primit câte un formular în limba americană a testului CAST și un ghid care specifică aspectele pe care trebuiau să le urmărească în traducerea și adaptarea conținutului instrucțiunilor și al itemilor. Aceste aspecte se refereau la: inteligibilitatea formulărilor, cursivitatea topicii în limba română, conservarea sensurilor atribuite de autor unor termeni-cheie pentru conținutul psihologic al itemilor, evitarea formulărilor ambigue sau redundante etc. Versiunile obținute de la cei doi traducători au fost comparate între ele, precum și cu versiunea originală, stabilindu-se o formă aglutinată. În acest sens, am utilizat o serie de lucrări de lingvistică și de gramatică a limbii engleze și a limbii române, precum și două dicționare de psihologie. În urma comparării versiunilor prezentate de cei doi traducători, am stabilit o versiune finală în limba română care

2) în cea de-a doua fază, versiunea în limba română a fost dată altor doi traducători independenți, diferiți de cei la care am apelat în prima fază, care au avut sarcina de a traduce în limba americană conținutul versiunii române, obținută în prima fază. Retroversiunile rezultate au fost comparate între ele, precum și cu versiunea originală, evaluându-se măsura în care acestea s-au apropiat de versiunea

originală. În urma acestui demers, am constatat, pentru 21 dintre cei 30 de itemi, retroversiuni cvasi-identice sau apropiate de formulările din versiunea în limba americană. În urma evaluării realizată împreună cu traducătorii, anumiți termeni din versiunea românească inițială au fost înlocuiți cu alții, obținându-se o versiune care a fost considerată mai adecvată pentru limba română.

Versiunea în limba română, rezultată în urma demersului descris mai sus, a fost administrată unui număr de 32 de elevi în clasa a VIII-a de la Școala Generală din Comuna Moldovița (județul Suceava), în vederea colectării unor observații cu privire la conținutul și organizarea testului. Elevii au avut sarcina de a citi cu atenție conținutul itemilor și al instrucțiunilor și de a face orice observație cu privire la următoarele aspecte:

- ✓ dacă instrucțiunile sunt clare, sub aspectul sarcinii și al modalității de a răspunde;
- ✓ dacă instrucțiunile sunt prea scurte sau conțin direcții redundante;
- ✓ dacă instrucțiunile prezintă lucrări de exprimare sau de tehnoredactare;
- ✓ alte direcții importante care ar trebui adăugate, pentru a face conținutul instrucțiunilor mai explicit;
- ✓ dacă conținutul fiecăruia dintre itemi este clar;
- ✓ dacă sunt termeni pe care aceștia nu i-au întâlnit în limbajul curent sau termeni ambigui;
- ✓ dacă itemii prezintă o topică care să le crească gradul de dificultate;
- ✓ dacă itemii conțin greșeli de exprimare sau de tehnoredactare;
- ✓ dacă itemii sunt redundanți (formularea unui item suprapunându-se peste cea a unui alt item);
- ✓ dacă testul, în ansamblu, li se pare prea lung;
- ✓ dacă itemii, prin conținutul și prin formulările lor, li se par ca fiind prea intruzivi vis-à-vis de aspectele vieții lor personale.

În urma analizei observațiilor făcute de elevi, care s-au referit mai mult la exprimările greoaie din conținutul unor itemi și la greșelile gramaticale, o parte dintre itemi au fost revizuiți, iar instrucțiunile reformulate, astfel încât să fie mai explicite.

IV. Experimentarea testului CAST pe un lot de elevi în ciclul gimnazial

a) Subiecți

Versiunea în limba română a testului CAST a fost aplicată unui număr de 271 de elevi în clasa a VIII-a, de la patru școli generale din *Municipiul Suceava*. Dintre aceștia, 51.7 % au fost băieți și 48.3 % au fost fete. Elevii au completat testul în timpul orelor de dirigenție. Deoarece am luat în considerare toți elevii din clasele ale căror diriginți și-au dat acordul pentru a participa la această cercetare, vom vorbi de un lot de participanți și nu de un eșantion.

Participanții au avut vârste cuprinse între 14 și 15 ani, cu o medie de 14.22 ani ($s = 0.42$ ani). În ceea ce privește situația familială, 227 dintre participanți (83.8 %) au indicat că proveneau dintr-o familie nucleară, alcătuită din ambii părinți și dintr-un frate sau mai mulți, 26 (adică 9.6 %) au declarat că locuiau fie cu mama și cu un frate sau mai mulți, fie numai cu tata și cu un frate sau mai mulți. Un număr de 18 participanți (6.6 %) nu au indicat situația familială.

Pentru participanții care au precizat vârsta părinților, mamele aveau vârste cuprinse între 30 și 59 de ani, cu o medie de 39.23 ani ($s = 4.04$ ani), iar tații aveau vârste cuprinse între 32 și 59 de ani ($m = 41.84$ ani, $s = 4.26$ ani).

b) Rezultatele obținute

Pentru a asigura claritatea expunerii, vom organiza prezentarea rezultatelor în următoarele secțiuni: statistici descriptive, comparația după variabila «sex», fidelitate (consistența internă a itemilor și fidelitatea prin înjumătățire), corelațiile între itemi și structura factorială a testului CAST, respectiv capacitatea de discriminare a itemilor și sensibilitatea testului în ansamblu.

1) Statistici descriptive

Mediile scorurilor la itemi au variat între 0.01 (itemul 27 - „Te-ai bătut vreodată cu frații și surorile în legătură cu băutul vreunui părinte ?”) și 0.60 (itemul 12 - „Ai dorit vreodată ca un părinte să înceteze de a mai bea ?”). Pe de altă parte, varianțele scorurilor la itemi (care pot fi considerate un indice grosier pentru capacitatea de discriminare a acestora) au avut valori cuprinse între 0.001 (itemul 27) și 0.25 (itemul 20 - „Te-a îngrijorat vreodată starea sănătății unui părinte, datorată băuturii ?”). Itemii care au înregistrat valori ridicate ale mediilor au înregistrat, de asemenea, și frecvențe ridicate ale răspunsurilor de DA. Astfel, la itemul 19, 149 dintre participanți (adică 55 %) au răspuns cu DA, acest item referindu-se la supărarea legată de faptul că un părinte a băut. Prin formularea sa, acest item ar putea fi sensibil în ceea ce privește contribuția la evidențierea așa-zisilor *falși pozitivi* (acei participanți care, deși au înregistrat un scor critic – după cercetările întreprinse de autorul testului, scor egal cu șase puncte sau situat peste, nu au în realitate dificultăți legate de dependența de alcool al vreunui părinte). Utilizarea termenului „vreodată”, în formularea itemului 19, poate fi problematică, întrucât un părinte sau altul poate fi nebăutor, consumând alcool doar ocazional, însă, chiar acele situații îl pot „deranja” pe copil și îl pot determina să creadă că părintele său este alcoolic. Aceeași problemă ar putea să o ridice itemul 12 („Ai dorit vreodată ca un părinte să înceteze de a mai bea ?”), în cazul căruia aproximativ 61 % dintre participanți au răspuns cu DA. Este drept că, dintre participanții care au obținut scoruri critice¹, 114 (adică 96.6 %) au răspuns cu DA la itemul 12. Acest lucru sugerează faptul că itemul 12 ar putea fi foarte sensibil la specificul vârstei, deoarece majoritatea copiilor pot avea o percepția distorsionată cu privire la comportamentul legat de alcool al unuia sau al altuia dintre părinți.

De asemenea, itemii 20 („Te-a îngrijorat vreodată starea sănătății unui părinte, datorată băuturii ?”) și 23 („Ai dorit vreodată ca situația de acasă să fie la fel de bună ca în casa acelor prieteni ai căror părinți nu beau ?”) au înregistrat o frecvență procentuală a răspunsurilor de DA de peste 45 %.

Figura 1 prezintă distribuția de frecvențe a scorurilor obținute de elevii investigați la test.

¹ Un număr de 118 participanți (43.5 % din total) au obținut scoruri egale cu sau situate peste șase, dacă ne orientăm după reperul indicat de autorul testului.

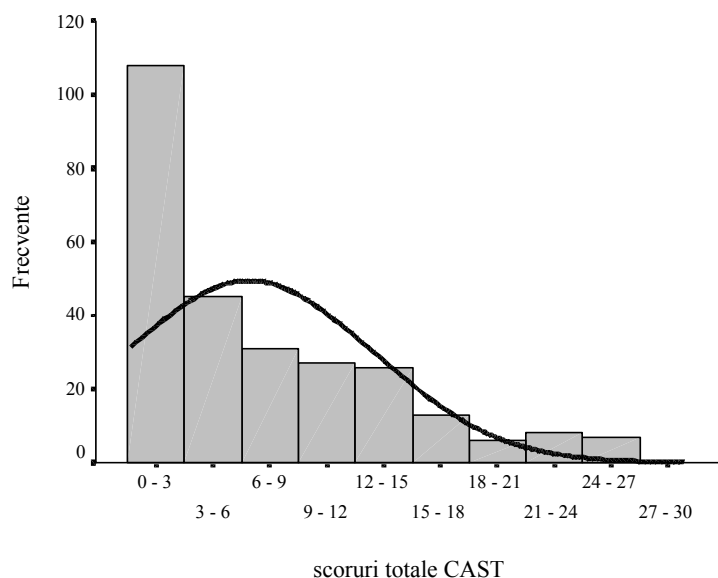

Figura 1

Observăm o asimetrie evidentă a distribuției scorurilor totale la testul CAST spre stânga (tendința scorurilor de a se situa sub medie, în zona valorilor scăzute). Scorurile au variat între 0 (58 de cazuri) și 26 (două cazuri), având o medie de 6.41 ($s = 6.55$). De asemenea, observăm o eterogenitate a distribuției scorurilor, în raport cu media. Aproximativ jumătate dintre participanți au obținut scoruri situate sub patru. Cu toate acestea, un procent destul de ridicat dintre elevii investigați (43.5 %) au obținut scoruri egale cu sau mai ridicate decât șase, limita considerată ca indicând un risc crescut legat de dependența de alcool a cel puțin unuia dintre părinți. Acest rezultat nu este întâmplător, dacă avem în vedere că 8 % dintre tați, respectiv 26 % dintre mame erau șomeri/fără ocupație, iar 58 % dintre tați, respectiv 35 % dintre mame erau muncitori calificați. În cazul părinților șomeri sau fără ocupație, considerăm că există o mai mare disponibilitate de timp care se poate asocia cu intensificarea consumului de alcool. De asemenea, putem întâlni o lipsă a informațiilor privind consecințele pe termen lung ale abuzului de alcool, lipsă care se asociază cu nivelul de instrucție al părinților (cazul părinților muncitori calificați).

2) Comparația după variabila <<sex>>

Deși subplotul fetelor a obținut o medie cu aproximativ un punct mai ridicată decât media scorurilor obținute de subplotul de băieți (6.90 față de 5.95), diferența nu a fost semnificativă din punct de vedere statistic ($t = 1.19$, $p > 0.05$). Pe de altă parte, 46.5 % dintre cele 131 de fete au obținut scoruri egale cu sau situate peste șase, iar în rândul băieților, 40.7 % au obținut scoruri critice. Procentele sunt comparabile, sugerând posibile probleme cu alcoolul atât pentru o parte dintre părinții fetelor, cât și pentru o parte dintre părinții băieților.

3) Fidelitatea testului CAST

Fidelitatea testului CAST a fost verificată prin două metode: calculul consistenței interne (coeficientul α -Cronbach), respectiv prin metoda înjumătățirii (*split-half*). Consistența internă a unui test unidimensional sau a unei scale dintr-un test multidimensional se referă la gradul în care itemii măsoară același construct, presupus a fi măsurat prin testul respectiv sau prin scala respectivă (Albu, 1998). Valoarea minimă recomandată pentru coeficientul de consistență internă a unui instrument este de 0.70 (J. L. Cronbach), pentru ca acesta să poată fi utilizat în cercetare, respectiv de 0.90 – pentru a fi utilizat în scopuri practice (de exemplu, stabilirea unui tratament sau selecția profesională).

Pentru întreg lotul studiat, ca și pentru subploturile de fete, respectiv de băieți, valoarea coeficientului de consistență internă a itemilor a fost egală cu 0.92. Valorile obținute indică o bună consistență internă a itemilor testului CAST. Rezultatele sunt comparabile cu cele obținute pentru versiunea canadiană de limbă franceză a testului CAST, care a înregistrat o valoare a coeficientului α standardizat de 0.95 (Charland și Côté, 1996).

Am calculat fidelitatea testului CAST și prin metoda înjumătățirii. Itemii au fost distribuiți în două jumătăți, după principiul itemi pari-itemi impari. Apoi au fost calculate scorurile pentru fiecare dintre cele două jumătăți, prin însumarea scorurilor la itemii componenți. Distribuțiile scorurilor au fost corelate între ele, iar valorile coeficienților obținute au fost corectate cu formula Spearman-Brown (care se aplică pentru a estima fidelitatea unui test de două ori mai lung decât fiecare dintre jumătăți). Tabelul 1 prezintă rezultatele obținute.

Tabelul 1

Loturi	N	Corelații între jumătăți (r)	Corelații între jumătăți corectate cu formula Spearman-Brown
total	260	0.87 **	0.93 **
fete	126	0.89 **	0.94 **
băieți	134	0.86 **	0.92 **

** $p < 0.01$

Valorile corelațiilor obținute au fost foarte bune, corecția aplicată acestora producând valori mai ridicate și comparabile cu cele obținute de autorii adaptării canadiene a testului.

4) Structura factorială

Itemii testului CAST au fost supuși unei analize factoriale exploratorii, prin metoda extragerii componentelor principale cu rotație *varimax*. Tabelul 2 prezintă saturațiile itemilor testului CAST în factorii extrași.

Tabelul 5 *

Itemii	F I	F II	F III	F IV	F V	F VI
1				0.56		
2 ^a		0.40		0.40		
3				0.65		
4				0.50		
5		0.55				
6			0.73			
7		0.74				
8		0.73				
9		0.66				
10					0.49	
11				0.50		
12	0.71					
13						0.66
14						
15			0.56			
16		0.42				
17						0.71
18					0.57	
19	0.70					
20	0.73					
21						0.69
22					0.68	
23	0.67					
24						
25 ^b				0.51		0.43
26	0.45					
27			0.83			
28			0.73			
29	0.39					
30					0.57	

* în tabel au fost trecute numai saturațiile ale căror valori au fost situate peste 0.35

a, b itemi care prezintă simultan saturații în doi factori

Rezultatul de mai sus ne-a sugerat că itemii testului s-ar putea grupa, în funcție de conținutul lor, în câteva dimensiuni care să explice varianța comună a scorurilor. Într-adevăr, datele obținute în urma extragerii componentelor principale, au indicat șase factori care au explicat împreună 56.73 % din varianța scorurilor la itemi.

Primul factor a avut ponderea cea mai mare (12.28 %), saturând itemii: 12, 19, 20, 23, 26 și 29. Analizând conținutul acestor itemi, am observat că se refereau la stări de îngrijorare legate de alcoolismul unuia dintre părinți (dorința de a un mai bea, supărarea în legătură cu alcoolismul unuia dintre părinți, grija în legătură cu starea de sănătate a părintelui, dorința ca situația de acasă să fie la fel de bună ca cea din casa prietenilor ai căror părinți nu sunt alcoolici, dorința de a vorbi cu cineva despre problema alcoolismului unuia dintre părinți). De aceea, factorul I a fost denumit „constatarea problemei și frământările legate de aceasta”.

Cel de-al doilea factor a explicat 9.74 % din varianța scorurilor la itemi, saturând itemii: 5, 7, 8, 9 și 16. Toți itemii se referă la violența verbală și fizică din familie, violență consumată pe fondul consumului de alcool.

Al treilea factor a explicat 9.74 % din variația scorurilor la itemi, saturând clar itemii 6, 15, 27 și 28. Itemii enumerați se referă la amenințarea cu fuga de acasă, rușinea față de tovarăși datorată alcoolismului unuia dintre părinți, violența fizică în relația cu frații și surorile, consumată pe fondul consumului de alcool al unuia dintre părinți, respectiv la refuzul de a reveni acasă pentru a evita întâlnirea cu un părinte băut. Conținuturile oarecum diferite ale itemilor de mai sus nu ne-au permis identificarea unei denumiri clare a celui de-al treilea factor. Totuși, itemii 6, 15 și 28 se referă la reacții afectiv-comportamentale legate de consumul de alcool al unuia dintre părinți.

Factorul IV a explicat 9.23 % din variația scorurilor la itemi, saturând itemii: 1, 3, 4, 11 și 25. Acești itemi se referă la gândurile de îngrijorare legate de alcoolismul unuia dintre părinți.

Cel de-al cincilea factor a saturat itemii 10, 18, 22 și 30, explicând 8.63 % din variația scorurilor la itemii testului CAST. Conținutul itemilor enumerați este foarte variat: de la intenția de a ascunde sau goli sticla de băutură a unuia dintre părinți pentru a-l împiedica să mai bea la sentimentul că părintele care bea nu îl iubește destul pe copil, respectiv la situația de a face acasă treburi, pe care, în mod normal, ar fi trebuit să le facă un părinte dacă nu ar fi fost băut. Conținutul psihologic al celui de-al cincilea factor a fost, așadar, foarte ambiguu.

În schimb, ultimul factor, deși a explicat doar 7.11 % din variația scorurilor la itemi, a evidențiat clar saturații în itemii ai căror conținut este legat de sentimentul de vinovăție determinat de abuzul de alcool al unui părinte (itemii 13, 17 și 21).

Mai remarcăm că itemii 2 și 25 au prezentat saturații apropiate ca valoare în câte doi factori (factorii II și IV pentru itemul 2, respectiv factorii IV și VI pentru itemul 25).

Rezultatele analizei factoriale întreprinse au evidențiat clar gruparea itemilor testului CAST în patru dimensiuni, și anume: constatarea legată de alcoolismul unuia dintre părinți și frământarea sufletească în legătură cu aceasta, violența intrafamilială, gândurile de îngrijorare în legătură cu alcoolismul unuia dintre părinți, respectiv sentimentul de culpabilitate.

V. Concluzii

În concluzie, datele obținute în studiul efectuat au indicat o bună consistență internă a itemilor testului CAST, precum și o bună fidelitate prin metoda înjumătățirii. Structura factorială a testului CAST a evidențiat clar patru dimensiuni ale condiției copilului care ar putea trăi cu cel puțin un părinte alcoolic.

Valoarea practică a testului CAST ține de posibilitatea utilizării cu economie de timp a acestuia în cercetarea incidenței și a prevalenței cazurilor de copii, școlarizați în instituții educaționale publice, care întâmpină dificultăți datorită problemelor cu alcoolul pe care le are un părinte sau altul din familie. Această etapă poate fi urmată de o anchetă mai amplă și mai elaborată cu privire la familiile cu un risc crescut legat de dependența alcoolică a părinților, informațiile obținute în cadrul anchetei putând fi valorificate în cadrul centrelor școlare de asistență psihopedagogică, în vederea proiectării și implementării unor programe de intervenție. Intervenția timpurie poate contribui la reducerea proporției cazurilor de eșec școlar în rândul elevilor.

Bibliografie:

- 1) Albu, M. (1998). *Construirea și utilizarea testelor psihologice*. Cluj-Napoca: Editura Clusium.
- 2) Charland, H., Côté, G. (1996). Fidélité et validité de la version française <<Children of Alcoholics Screening Test>> (CAST). *Revue québécoise de psychologie*, 17 (1), 47-64.
- 3) Hodgins, D. C., Maticka-Tyndale, E., El-Guebaly, N., & West, M. (1993). The CAST-6: Development of a Short-Form of the Children of Alcoholics Screening Test. *Addictive Behaviors*, 18, 337-345.
- 4) Hodgins, D. C., Maticka-Tyndale, E., El-Guebaly, N., & West, M. (1995). Alternative Cut-Point Scores for the CAST-6. *Addictive Behaviors*, 18 (2), 267-270.
- 5) Hodgins, D. C., & Shimp, L. (1995). Identifying Adult Children of Alcoholics: Methodological Review and a Comparison of the CAST-6 with Other Methods. *Addiction*, 90, 255-267.
- 6) Lease, H. S., & Yanico, J. B. (1995). Evidence of Validity for the Children of Alcoholics Screening Test. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 27, 200-210.

Publicat în *Buletinul de Psihiatrie Integrativă* (număr tematic: „Noi abordări în adictologie”), vol XII, nr. 3/2007, Publicație oficială a Spitalului Clinic de Psihiatrie Socola din Iași, Editura Sedcom Libris